

Typowe przypadki kreowania wyniku i wizerunku sytuacji majątkowej

Zbigniew Czupryniak
biegły rewident
Prezes Zarządu
PKF Audyt Sp. z o.o.

KREOWANIE WYNIKU

1. W OPARCIU O MOMENT UZNANIA PRZYCHODU
2. W OPARCIU O SPOSÓB WYLICZENIA KOSZTÓW TRANSAKCJI
3. W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI
4. W OPARCIU O ZASADY WYCENY PASYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI
5. W OPARCIU O ZMIANY ZASAD RACHUNKOWOŚCI
6. W OPARCIU O TRANSAKCJE DOKONYWANE WEWNĄTRZ GRUPY KAPITAŁOWEJ
7. W OPARCIU O TRANSAKCJE KAPITAŁOWE

Ad. I.1. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O MOMENT UZNANIA PRZYCHODU

PRZYKŁADY

- ▶ Fikcyjna sprzedaż w ostatnim okresie roku z opcją odkupu w ciągu 1-2 miesięcy
- ▶ Sprzedaż realizowana do jednostek powiązanych celem wykazania zysku w sprawozdaniu jednostkowym
- ▶ Ujęcie przychodów w momencie wydania towarów, pomimo że z umowy wynika, że ryzyka związane z towarami pozostają u sprzedawcy

Ad. I.1. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O MOMENT UZNANIA PRZYCHODU

PRZYKŁADY

- ▶ Uznanie zaliczkowania kontraktu za przychód
- ▶ Zarachowanie przychodów okresów przyszłych do przychodów roku bieżącego
- ▶ Uzyskania przychodu z usług według wystawionych faktur bez uwzględnienia kryterium:
 - a) zaawansowania kontraktu (o ile wynik na transakcji można oszacować)
 - b) uzyskania przychodu do wysokości kosztu o ile wyniku nie można oszacować
 - c) ujęcie straty w momencie jej wystąpienia

Ad. I.2. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O SPOSÓB WYLICZENIA KOSZTÓW TRANSAKCJI

PRZYKŁADY

- ▶ Manipulacja poprzez brak ciągłości w zakresie sposobu wyliczenia kosztu rozchodu (LIFO, FIFO, średnioważona, szczegółowej identyfikacji)
- ▶ Ujęcie kosztów sprzedanych produktów po dacie sprzedaży (np. koszty podwykonawcy)
- ▶ Brak zarachowania kosztów rozchodowania aktywów do transakcji sprzedaży (niewspółmierność przychodów i kosztów)
- ▶ Aktywowanie kosztów związanych z rozchodowanymi produktami i usługami, np.:
 - a) koszty badawczo – rozwojowe przypadające na produkty sprzedane
 - b) koszty finansowania produktów
 - c) koszty sprzedaży i marże pośredników

Ad. I.2. **KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU
O SPOSÓB WYLICZENIA KOSZTÓW
TRANSAKCJI cd.**

**SCHEMAT UJĘCIA WYNIKOWEGO
TRANSAKCJI SPRZEDAŻY**

Ad. I.2. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O SPOSÓB WYLICZENIA KOSZTÓW TRANSAKCJI

WNIOSKI

- ▶ poniesione wydatki i zobowiązania obciążają bezpośrednio rachunek zysków i strat w chwili ich nabycia (koszty nie związane bezpośrednio z przychodem)
- lub
- ▶ do momentu sprzedaży produktów są elementem aktywów (koszty bezpośrednio związane z przychodem)

PRZESŁANKA MANIPULACJI:

**BRAK UJĘCIA WSZYSTKICH KOSZTÓW
TRANSAKCJI W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT
W MOMENCIE UZNANIA PRZCHODÓW**

Ad. I.3. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI

PRZYKŁADY

- ▶▶▶ ŚRODKI TRWAŁE, WARTOŚCI NIEMATERILNE I PRAWNE
 - ◇ brak ujawnienia, że część majątku nie jest wykorzystywana w celach działalności statutowej przedsiębiorstw (zaniechanie części działalności, brak związku z działalnością) – brak odpisu na trwałą utratę wartości
 - ◇ ustalenie stawek amortyzacji nieadekwatnie do okresu ekonomicznego zużywania majątku trwałego i wartości niematerialnych i prawnych
 - ◇ odniesienie na wartość nabytych aktywów trwałych nakładów nie stanowiących kosztów wytworzenia lub ceny nabycia, np.: kosztów finansowania po dacie przyjęcia do użytkowania, kosztów pośrednich związanych z nabyciem środka trwałego, kosztów remontów
 - ◇ „przeszacowania” do wartości godziwej, wyższej od ceny nabycia aktywów trwałych bez podstawy prawnej

Ad. I.3. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI cd.

PRZYKŁADY

▶▶▶ AKTYWA DŁUGOTERMINOWE

- ◇ niekompletność aktywów podatku odroczonego
- ◇ ujęcie aktywów podatku odroczonego z tytułu strat podatkowych w przypadku niskiego prawdopodobieństwa ich rozliczenia w przyszłych okresach
- ◇ ujęcie należności przeterminowanych jako należności długoterminowych

Ad. I.3. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI cd.

PRZYKŁADY

▶▶▶ DŁUGOTERMINOWE AKTYWA FINANSOWE

- ◇ brak odpisów wartości udziałów i akcji w spółkach, których wyniki wskazują na trwałą utratę wartości
- ◇ niewłaściwa wycena udzielonych pożyczek, w tym pożyczek „rolowanych” do jednostek powiązanych
- ◇ dopłaty do kapitału spółek powiązanych na pokrycie straty
- ◇ nieujęcie w kosztach skutków uchwalonych opcji managerskich na akcje

Ad. I.3. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI cd.

PRZYKŁADY

▶▶▶ ZAPASY

- ◇ zmiana sposobu wyceny rozchodu zapasów
- ◇ brak odpisów utraty wartości materiałów, towarów i wyrobów o długim okresie zalegania
- ◇ aktywowanie, jako produkcja niezakończona, zleceń produkcyjnych w stosunku do których w istocie nastąpiło ich zaniechanie
- ◇ brak ujawnienia rozchodu zapasów w dacie transakcji sprzedaży

Ad. I.3. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI cd.

PRZYKŁADY

▶▶▶ NALEŻNOŚCI

- ◇ brak szczegółowej analizy sald zagrożonych i dokonywania odpisów ich wartości
- ◇ ustalenie liberalnych i zmiennych zasad ustalania odpisów ogólnych należności

▶▶▶ INWESTYCJE KRÓTKOTERMINOWE (środki pieniężne i ich ekwiwalenty)

- ◇ nieujawnienie ograniczeń w dostępności do środków pieniężnych
- ◇ wykazanie jako ekwiwalenty środków pieniężnych aktywów finansowych, których okres spływu w okresie 3 miesięcy nie jest praktycznie pewny

Ad. I.3. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY AKTYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI cd.

PRZYKŁADY

▶▶▶ ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE CZYNNE

- ◆ aktywowanie kosztów prac badawczych i rozwojowych, które nie będą kontynuowane
- ◆ aktywowanie kosztów marketingu, analiz i usług doradczych

Ad. I.4. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY PASYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI

PRZYKŁADY

▶▶▶ REZERWY, ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE

- ◇ nie ujawnianie memoriałowe zaciągniętych umownych zobowiązań przed datą ich kasowej realizacji

- brak ujawnień udzielonych gwarancji na wyroby
- brak ujawnień kosztów sprzedaży tj. kwot należnych dystrybutorom za sprzedane produkty
- brak ujawnień udzielonych poręczeń i gwarancji innym jednostkom
- brak ujawnień rezerw na świadczenia pracownicze, w tym długoterminowe świadczenia pracownicze

Ad. I.4. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZASADY WYCENY PASYWÓW LUB KRYTERIUM ICH KOMPLETNOŚCI cd.

PRZYKŁADY

▶▶▶ ZOBOWIĄZANIA I ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE BIERNE

- ◇ brak kompletności zobowiązań ze względu na sposób ich ujęcia w momencie otrzymania obciążenia (np.: opóźniona faktura wykonawcy), a nie w momencie otrzymania usługi
- ◇ brak naliczenia należnych kontrahentom odsetek za nieterminowe płatności
- ◇ niewłaściwa wycena kredytów i pożyczek, zwłaszcza w przypadku, gdy umowa przewiduje odroczenie płatności, kapitalizację odsetek lub oparta jest o stałe oprocentowanie
- ◇ nieujęcie zobowiązań, o ile obowiązek ich zapłaty jest odroczony w czasie

Ad. I.5. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O ZMIANY ZASAD RACHUNKOWOŚCI

PRZYKŁADY

- ▶ Odnoszenie odpisów wartości aktywów na wynik lat ubiegłych podczas gdy skutki szacunków powinny być odnoszone wyłącznie w ciężar wyniku roku bieżącego

- ▶ Zmiany zasad polityki rachunkowości dokonywane w celu kreowania wyniku
 - ◆ zmiany w sposobie wyceny rozchodowanych aktywów
 - ◆ zmiany parametrów szacunku rezerw
 - ◆ zmiany zasad odpisów aktualizujących zapasy, należności

Ad. I.6. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O TRANSAKCJE DOKONYWANE WEWNĄTRZ GRUPY KAPITAŁOWEJ

PRZYKŁADY

- ▶ manipulowanie zakresem konsolidacji
 - ◊ brak ujęcia wszystkich spółek grupy sprawozdaniem skonsolidowanym
- ▶ niesprawny system nadzoru właścicielskiego
 - ◊ brak wiedzy o transakcjach i wynikach jednostek podporządkowanych
- ▶ przekazywanie uprawnień do dokonywania „ryzykownych” lub wręcz nieefektywnych transakcji do realizacji przez spółki zależne
- ▶ udzielanie gwarancji i poręczeń innym jednostkom za pośrednictwem jednostek zależnych
- ▶ wykazywanie zysków jednostki dominującej w istotnym zakresie poprzez transakcje z jednostkami powiązanymi

Ad. I.7. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O TRANSAKCJE KAPITAŁOWE

Transakcje przejęć, połączeń, podziałów są najczęściej strategią rozwoju działalności operacyjnej spółki lub grupy kapitałowej. Zdarza się jednak, że transakcje prawne tego typu, są realizowane wyłącznie dla celów poprawy zewnętrznego wizerunku, a wówczas efekty tych transakcji są krótkotrwałe.

Przesłanka realizacji tych transakcji wynika z faktu, że:

- ▶ w sprawozdaniach finansowych jednostek kontynuujących działalność wycena aktywów i pasywów dokonywana jest wg wartości historycznej
- ▶ w przypadku przejęć w postaci połączenia, nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa (55' kc lub aportem), wycena majątku przejętego następuje według wartości godziwej

Ad. I.7. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O TRANSAKCJE KAPITAŁOWE cd.

PRZYKŁAD

POŁĄCZENIE

Jednostka dokonuje transakcji połączenia przejmując spółkę A. Kapitały własne spółki A są istotnie niższe niż jej kapitał zakładowy, bo występowały straty w poprzednich latach jej działalności. Wartość rynkową spółki przejmowanej ustalono metodą dochodową dla celów parytetu wymiany, (metoda przyszłych zdyskontowanych przepływów pieniężnych) jest istotnie wyższa od wartości księgowej.

SKUTEK:

1. Nastąpi wzrost kapitałów spółki przejmującej o kwotę wartości rynkowej spółki przejmowanej:

- ▶ kapitał zakładowy wg ilości nowej emisji akcji i ceny nominalnej
- ▶ kapitał zapasowy wzrośnie o nadwyżkę ceny rynkowej akcji i ceny nominalnej

Powoduje to, że sam fakt przeprowadzenia transakcji na krótki moment może wykazać poprawę wskaźników ekonomicznych.

Ad. I.7. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O TRANSAKCJE KAPITAŁOWE cd.

PRZYKŁAD – SKUTEK cd.

2. Aktywa jednostki przejmowanej zostaną wycenione w wartości godziwej
3. Powstanie dodatnia wartość firm (o ile cena rynkowa – wyceniona DCF – spółki przejętej jest wyższa niż identyfikowalne przejęte aktywa i pasywa obce w wartości godziwej. Jeżeli relacja jest odwrotna - powstanie ujemna wartość firmy (wg ustawy o rachunkowości lub przychód wg MSR)
4. Na moment rozliczenia połączenia nastąpi poprawa statystycznych wskaźników ekonomicznych, ale brak faktycznych działań operacyjnych gospodarczych w następnym okresie może wykazać fikcyjność ekonomicznych transakcji
5. W wyniku rozliczenia połączenia, spółka przejmująca pozbędzie się „problemu”:
 - ▶ odpisów na należności i pożyczki, które zobowiązana była czynić w stosunku do wierzytelności spółki przejmowanej
 - ▶ odpisów wartości udziałów i akcji posiadanych dotychczas w spółce przejmowanej

Ad. I.7. KREOWANIE WYNIKU W OPARCIU O TRANSAKCJE KAPITAŁOWE cd.

PRZYKŁAD cd. – RYZYKA

1. Manipulacja wartością godziwą aktywów, bo to wartość szacunkowa
 - Manipulacja wartością rynkową bazowaną na DCF polega na szacunkach przyszłych niezawartych kontraktów i ich prognoz
2. Ujęcie za wysokiej wartości godziwej aktywów, w przyszłym okresie spowoduje wysoki koszt zużycia tego majątku.

SPECYFIKACJA BŁĘDÓW W INTERPRETACJI I UJAWNIANIU RYZYKA W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM

Skutki stosowania kreatywnych / agresywnych praktyk w rachunkowości
Wpływ na sprawozdanie finansowe

Praktyka	Sytuacja finansowa	Wynik netto
Przedwczesne uznanie przychodów	przewartościowanie	<u>Zawyżenie</u> : uznanie przychodów w bieżącym okresie
Kapitalizacja kosztów	przewartościowanie	<u>Zawyżenie</u> : odroczenie kosztów lub strat do przyszłych okresów
Przewartościowanie aktywów	przewartościowanie	<u>Zawyżenie</u> : odroczenie kosztów lub strat do przyszłych okresów
Niedowartościowanie zobowiązań	przewartościowanie	<u>Zawyżenie</u> : odroczenie kosztów lub strat do przyszłych okresów

Źródło: "Finansista" nr 7-8 (9-10) str. 65

SPECYFIKACJA BŁĘDÓW W INTERPRETACJI I UJAWNIANIU RYZYKA W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM

Szacunki: ryzyko znaczących błędów w sprawozdaniu finansowym

Szacunki	Bilans	Rachunek zysków i strat
Wątpliwa ściagalność	Należności ↓	Przychody ↓ Koszty ↑
Zwroty i rabaty	Należności ↓	Przychody ↓
Przestarzałe produkty	Zapasy ↓	Koszty ↑
Amortyzacja	Środki trwałe ↓	Koszty ↑
Amortyzacja WNiP	Wartości niematerialne i prawne ↓	Koszty ↑
Utrata wartości	Inwestycje ↓	Koszty ↑
Gwarancja na produkty	Zobowiązania ↑	Koszty ↑
Zgodność z przepisami	Zobowiązania ↑	Koszty ↑
Zobowiązania emerytalne	Zobowiązania ↑	Koszty ↑

Źródło: "Finansista" nr 7-8 (9-10) str. 65

Wpływ zmiany zasad rachunkowości na kapitały własne i podział wyniku
Wybrane parametry spółek giełdowych wynikające ze zmiany zasad rachunkowości z ustawy o rachunkowości na MSR

	Kapitały własne	Kapitały własne po przekształceniu	Zmiana	Zmiana w %
Swissmed	18 555	12 227	- 6 328	- 34,1 %
Zelmer	187 749	214 541	26 794	14,27 %
Śnieżka	148 448	153 397	4 949	3,33 %
Pekaes	242 623	244 367	1 744	0,72 %
Ciech S.A.	473 196	680 330	207 134	43,77 %
LOTOS S.A.	1 525 351	2 081 336	555 985	36,45 %
Budimex	498 976	520 177	21 201	4,25 %
Grajewo S.A.	279 658	302 584	22 926	8,19 %

Wniosek:

- Zwiększenie wartości wyceny spowoduje wzrost kapitałów własnych na dzień przekształcenia, *ale*
- Spowoduje obciążenia wyników finansowych w latach następujących po dacie przejścia na MSR:

- w postaci wzrostu kosztów amortyzacji
- w postaci zwiększenia kosztu sprzedanych składników aktywów
- w postaci odpisów aktualizujących wartość majątku w następnych latach

Dziękuję za uwagę

Zbigniew Czupryniak
biegły rewident
Prezes Zarządu
PKF Audyt sp. z o.o.